

Таким чином, визначені загальні питання методології аналізу систем управління підприємств споживчої кооперації України в умовах динаміки трансформаційних процесів в економіці та напрямки її практичної реалізації. Перспективи подальших розвідок у даному напрямку автор бачить у розробці методики досліджень інформаційних систем підприємств споживчої кооперації України на базі методів ЕММ і сучасних ІКТ.

Література: 1. Сугоняко А. (Президент Ассоциация украинских банков): Я допускаю, что деньги могут разворовываться / А. Сугоняко [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://kontrakt.u.ua/index2.php>. 2. На 32% впаив обсяг виробництва в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zaxi.d.net/newsua/2009/3/16/161758/>. 3. Украинский бизнес оказался не готов к работе в условиях стагнации [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.kontrakt.u.ua>. 4. Экономика стала меньше зарабатывать [Электронный ресурс]. — Режим доступу: <http://www.kommersant.ua/doc-rss.html>. 5. Івченко Є. І. Економічні проблеми стабілізації діяльності підприємств споживчої кооперації України і шляхи їх вирішення [Текст] / Є. І. Івченко // Торгівля і ринок України : темат. зб. наук. пр. — 2008. — Вип. 26, т. 1. — С. 49–54. 6. Маркіна І. А. Методика аналізу керуваності в управлінні споживчою кооперацією [Текст] / І. А. Маркіна // Науковий вісник Полт. унів. спож. кооп. України. Сер. "Екон. науки". — 2007. — № 1 (21). — С. 35–40. 7. Маркіна І. А. Методологія оцінки ефективності системи управління [Текст] / І. А. Маркіна // Вісник Дон. держ. унів. екон. і торг. Сер. "Екон. науки". — 2000. — № 8. — С. 104–110. 8. Рогоза М. С. Стратегічне управління підприємствами споживчої кооперації: економетрично-інформаційні системи і моделі [Текст] / М. С. Рогоза, А. А. Скляр. — Полтава: РВВ ПУСКУ, 2009. — 116 с. 9. Івченко Є. І. Економіко-математичні моделі процесів управління інформаційними потоками підприємств споживчої кооперації України [Текст] / Є. І. Івченко // Господарський механізм: сутність, структура, подальше вдосконалення на сучасному етапі: міжн. наук.-практ. конф., 18–19 квітня 2008 р.: матер. конф. — Полтава, 2008. — С. 90–92. 10. Івченко Є. І. Пріоритети розвитку підприємств споживчої кооперації: впровадження інформаційно-комунікаційних технологій [Текст] / Є. І. Івченко, В. А. Куденко // Споживча кооперація ХХІ століття: уроки трансформаційних реформ і перспективи розвитку: міжн. наук.-практ. конф., 20–21 листопада 2008 р.: матер. конф. — Полтава, 2008. — С. 204–206.

Стаття надійшла до редакції
07.07.2009 р.

УДК 658

**Шелегеда Б. Г.
Кравцова Л. В.**

ОСОБЛИВОСТІ МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

In the article the modern problems of operation of business are investigated, the features of a modular campaign to management are defined, the algorithm of process of modular management is developed.

Кардинальні зміни в економіці України, пов'язані з переходом до ринку, вимагають принципово інших, ніж раніше, систем управління. Саме система управління повинна, з погляду авторів, забезпечити своєчасне вирішення проблем, що постійно змінюються, стале функціонування підприємства та його високий рівень конкурентоспроможності.

Дослідженню проблем систем управління підприємством присвячені чисельні наукові праці вітчизняних та іноземних вчених.

Наука управління пов'язана з іменами таких видатних науковців, як А. Файоль, Ф. Тейлор, Г. Емерсон, К. Друкер, І. Бланк та ін.

Аналіз останніх публікацій за темою дослідження свідчить, що інтерес до проблем управління не зникає. Грунтовна робота професора В. Герасимчука висвітлює теоретичні аспекти управління підприємством як соціально-економічної системою з точки зору функціонального підходу, що дозволяє встановити взаємозв'язок між теоретичними дослідженнями та їх практичним впровадженням на підприємствах [1]. Запропоновані Н. В. Нагорянською результати дослідження адаптивного управління промисловим підприємством розширюють коло питань щодо підвищення ефективності діяльності підприємства [2]. Дослідження методів та розробка моделей стратегічного управління підприємством представлено в роботі професора М. Леги [3].

Розвиток ринку житлово-комунальних послуг в Україні та динамічність зовнішніх змін підтверджують необхідність використання нових інструментів і методів управління підприємствами житлово-комунального господарства, які спроможні реагувати на поточні та майбутні перетворення, тобто з метою підвищення ефективності функціонування система має стати гнучкою, вчасно розпізнавати зовнішні і внутрішні сигнали, використовувати наявні ресурси та протидіяти загрозам. Ще одним завданням, яке потребує адекватного відображення в системі управління підприємствами, є підвищення якості послуг і своєчасне впровадження інноваційних технологій, що стає умовою подальшого розвитку. Слід зазначити, що економічні показники рівня якості управління на підприємствах ЖКГ також потребують принципових змін щодо систем управління. Актуальність вищезазначених проблем обумовили вибір теми та мети статті.

Мета статті полягає у визначенні основних відмінностей модульного підходу до управління підприємствами ЖКГ.

Аналіз теоретичних засад побудови систем управління і забезпечення їх ефективності дозволив визначити, що процес удосконалення управління на підприємствах передбачає оптимізацію основних цільових функцій: планування, організації, мотивації, аналізу та контролю, що може бути реалізовано завдяки модульному підходу, який постає одним із інноваційних методів побудови системи управління. Модульні властивості характерні багатьом логічним і фізичним системам.

Наочне зображення модульної системи управління можна представити у вигляді моделі, де кожний елемент знаходиться на чітко визначеному місці та має прями і зворотні зв'язки з іншими елементами. Крім того, система має необмежену можливість до зростання за рахунок приєднання нових додаткових модулів (рис. 1).

Рис. 1. Модульна системи управління

У центрі системи знаходиться єдиний центр – апарат управління, через який проходять усі зв'язки та здійснюється оперативне реагування. У вузлах системи знаходяться модулі, що становлять окремі функції підприємства.

Відповідно до функцій формуються функціональні групи, кількість та набір яких відповідає стану поточної ситуації, що склалася у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства та дозволяє підприємству досягти поставлених цілей.

Необхідно зазначити, що кожен із модулів не є відокремленим елементом. Як видно з рис. 1, модулі, що мають близькі характеристики, є сусідніми та мають прями зв'язки між собою. Модулі, які є менш близькими за тематикою, поєднуються між собою через корпоративний центр та "сусідів".

За допомогою означеної ідеї модульну систему можна представити як з погляду управління підприємством, так і з погляду управління процесом надання житлово-комунальних послуг. Модулями є основні складові системи управління підприємством,

які координуються між собою через єдиний центр. Апарат управління виконує координаційні, інформативні та контрольні функції. Тому існує постійний інформаційний обмін між модулями, який дозволяє системі швидко досягати запланованих результатів, оперативно реагувати на зовнішні сигнали та змінюватися. Модульний принцип побудови системи управління забезпечує надзвичайно високий рівень гнучкості за рахунок заміни модулів, їх додавання або виключення відповідно до завдань, що поставлені перед підприємством: задоволення потреб ринку, технічного та технологічного удосконалення і розвитку підприємства. Відповідно до попиту і пропозиції, що є основними важелями конкурентного ринку, може збільшуватись кількість модулів.

Позитивною характеристикою такої системи управління є зниження вартості житлово-комунальних послуг, що відбувається за рахунок зниження витрат часу й запобігання дублювання, а також прискорення переходу до нових видів послуг, яких потребує конкурентне ринкове середовище. Окремі частини такої системи оптимально сполучаються одна з одною по всіх параметрах і можуть керуватися за допомогою саме модульної системи, яка дозволяє здійснювати повний і наочний контроль усього процесу на підставі високого рівня відтворюваності й стабільності усіх параметрів, що буде сприяти, з одного боку, підтримці високої якості послуг, а з іншого – максимальній економічній ефективності діяльності підприємства в цілому.

Модульна система управління підприємствами ЖКГ охоплює широке коло об'єктів та будується на основі таких принципів: усі завдання управління не можна розв'язати у межах одного модуля;

система управління підприємством повинна інтегрувати існуючі потреби споживачів та пропозиції виробників в єдину систему для прийняття ефективного рішення.

Різноманітні завдання управління розподіленою гетерогенною інфраструктурою, а саме такою є система управління сучасним підприємством ЖКГ, не слід вирішувати в рамках однієї замкнутої системи, це один з базових постулатів побудови модульних систем. Для кожної ланки, чи то управління послугами, виробництво води, тепла, електрики, чи мережна інфраструктура, потрібно конкретне оптимальне рішення, і, крім того, на кожному підприємстві залишаються свої специфічні проблеми. Отже, оптимальна система управління підприємством повинна бути швидше за все конгломератом певних модулів.

Таким чином, модульну систему управління можна визначити як сполучення незалежних модулів, що призначені для розв'язання різноманітних завдань управління у відкриту уніфіковану систему, яка на певному етапі розвитку підприємства забезпечує оперативність, повноту охоплення та стратегічну спрямованість.

Перевагами означеного підходу постає можливість реалізації основних принципів ефективного управління. По-перше, така система надає можливість одночасно керувати роботою численних підсистем: диспетчерська служба, виробництво, експлуатація, забезпечувати реалізацію та координацію основних цільових функцій, відслідковувати рівень задоволення споживачів наданими послугами. По-друге, розробка кожного управлінського рішення базується на попередньо збудованому фундаменті – існуючому модулі, що, безумовно, є неефективним, особливо у ринкових умовах, коли необхідно враховувати динамічні зміни як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищах.

Головне положення концепції модульної системи управління полягає у такому: усі функції зводяться до єдиного центру – центру управління та адміністрування. Підрозділи, що обслуговують певні території, можуть бути розташовані на значних відстанях (наприклад, комунальне підприємство "Компанія "Вода Донбасу" має виробничі підрозділи на території Донецької та Луганської областей), на них можуть реалізовуватися різні функції, але всі операції в підсумку зводяться до єдиного центру.

Основа інтеграції функцій управління містить кілька складових: об'єкт управління, подія, повідомлення і реакція на повідомлення. Слід зазначити, що у гетерогенному середовищі навіть однотипні ресурси розрізняються, а саме, устаткування може бути різними моделями від різних виробників, технологія виробництва продукції та послуг має розбіжності. Але можливо виділити абстрактний рівень, у якому значні, з погляду управління, відмінності невілюються та ресурси стають однорідними. У цьому у модульній системі полягає поняття об'єкта управління. Об'єктами можуть бути процеси, послуги, компоненти ме-

режного устаткування і т. д.; у графічному зображенні усі вони є модулями, тобто уніфікуються. Зрозуміло, у кожного об'єкта є велика кількість власних атрибутів, наприклад, місце розташування, виробник, стан спрацювання устаткування, рівень кваліфікації робітників та ін. Але, оскільки є інтеграція, вони реалізуються паралельно до основних управлінських функцій.

Таким чином, абсолютно всі модулі, інтегровані в систему, можуть контролюватися з центрального пункту. Безумовно, це є розподілена система, і певні модулі можуть змінюватися, інсталюватися не тільки центром управління та адміністрування, а й певними підрозділами.

З погляду функцій управління, значний інтерес становлять модулі, здатні генерувати повідомлення про події, що відбуваються в контрольованих об'єктах (диспетчеризація надання послуг ЖКГ). Забезпечувана модульною системою базова підтримка визначає схему, по якій повідомлення про зареєстровану подію попадає в центральний пункт. Тут усі повідомлення фіксуються, аналізуються, і, як результат, по них ініціюються визначені дії. Модульна система може бути побудована таким чином, що при надходженні певного повідомлення відповідальній особі надається інформація, яка і визначає напрямок наступних дій з реалізації прийнятого рішення.

Модульна система управління дозволяє підвищити ефективність роботи підприємств житлово-комунального господарства, забезпечити їх фінансову сталість і, як наслідок, дозволяє підприємствам зберегти та підсилити свою позицію на ринку житлово-комунальних послуг.

Першою фазою модульної системи управління є визначення ключових показників ефективності діяльності підприємства і здійснення процесів планування у взаємозв'язку з цими показниками. Алгоритм першої фази процесу модульного управління підприємством ЖКГ представлений на рис. 2.

Рис. 2. Алгоритм першої фази процесу модульного управління

Наступна фаза життєвого циклу управління – це аналіз результатів фактичної діяльності підприємства й оперативний контроль виконання планів і бюджетів. І нарешті, після завершення звітного або бюджетного періоду проводиться аналіз "план/факт", тобто порівняння досягнутих результатів із запланованими і розрахунок відхилень. Якщо отримані відхилення істотні, то керівники підприємства або підрозділів повинні почати коригувальні управлінські впливи. Це може бути коригування відповідних планів на наступний період часу або навіть стратегічних цілей підприємства (а отже, і ключових показників), якщо відбулися істотні зміни в зовнішньому середовищі.

Черговий крок – аналіз отриманих відхилень, що призначений, по-перше, для виявлення причин розбіжності між плановими і фактичними показниками і, по-друге, для відділення тих відхилень, поява яких викликана не контрольованими керівником підрозділу факторами. Безумовно, ті фактори, що впливають на відхилення фактичних показників від планових і за які керівники підрозділів несуть відповідальність, повинні бути враховані в системі мотивації підприємства. Таким чином, якщо підприємство послідовно реалізує всі ці процеси

циклу управління, воно отримує діючий механізм, що забезпечує економічну ефективність його діяльності.

Постановка процесу побудови модульної системи управління може ґрунтуватися на різних методологіях. Насамперед – це традиційна система, що пов'язана з так званими центрами фінансової відповідальності (ЦФВ). З цією метою розробляється фінансова структура підприємства, що становить сукупність ЦФВ. Для кожного центру формуються контрольні показники і закріплюється відповідальність з формування різних планів і бюджетів. Таким чином, у рамках цієї системи вирішуються проблеми розподілу відповідальності між підрозділами підприємства і мотивації керівників на досягнення стратегічних цілей.

Наступний метод, що останнім часом активно використовується при удосконалюванні системи управління, – це Activity-Based Management (управління процесами або функціональними напрямками). Крім того, необхідною складовою системи управління є різні методи прогнозування і моделювання, що найчастіше використовуються при формуванні планів і бюджетів компанії, наприклад для прогнозування продажів, для проведення сценарного аналізу ("що буде, якщо") і побудови складних моделей розвитку підприємства.

Таким чином, особливістю модульної системи управління є можливість інтегрувати не тільки окремі об'єкти управління, їх функції, а й зазначені вище методи.

Підсумовуючи вищесказане, автори зазначають, що модульна система управління здатна швидко реагувати на сигнали зовнішнього та внутрішнього середовища і змінювати свій склад та структуру, що дозволяє забезпечити комплексне управління всією діяльністю підприємства. Така система має ядро, що взаємодіє з окремими модулями, а самі модулі безпосередньо реалізують різні функції управління. Подальші дослідження потребують поглиблення питань запровадження модульної системи управління в житлово-комунальне господарство.

Література: 1. Герасимчук В. Управління підприємством як соціально-економічною системою: функціональний підхід / В. Герасимчук // Економіка України. – 2003. – № 4. – С. 12–18. 2. Нагорянська Н. В. Основи формування адаптивного управління промисловим підприємством / Н. В. Нагорянська // Економіка будівництва і міського господарства. – Мокіївка : ДонНАБА, 2006. – Т. 2; № 3. – С. 175–182. 3. Лепа Н. Н. Методи и модели стратегического управления предприятием / Н. Н. Лепа; науч. ред. Я. Г. Берущего. – Донецк : ООО "Юго-Восток ЛТД", 2002. – 188 с.

Стаття надійшла до редакції
07.07.2009 р.

УДК 657.421.1

Цыбулько Д. И.

ОСОБЕННОСТИ ТЕХНИЧЕСКОГО ПЕРЕВООРУЖЕНИЯ И ОТРАЖЕНИЕ ЗАТРАТ В БУХГАЛТЕРСКОМ УЧЕТЕ

In the article the features of technical rearmament, reflection of expenses are considered on the leadthrough and creations of technical growth fund. Also, it is marked that a technical rearmament has an economic and administrative aspect, the key trends of plan of technical rearmament are selected

В условиях нестабильной финансово-экономической ситуации одним из факторов обеспечения эффективности произ-

водства и конкурентоспособности продукции является техническая готовность предприятия осуществлять свою деятельность.

В настоящее время ярко проявилась уязвимость технической базы промышленных предприятий, а именно значительный моральный и физический износ основных средств (особенно их активной части), степень которого продолжает возрастать. Вопросы технического развития предприятия, а также особенности отражение в бухгалтерском учете затрат на его проведение и обусловили актуальность написания данной статьи.

Техническое развитие предприятия имеет различные формы проявления, и поскольку выше было отмечено активную часть основных средств, целесообразно рассматривать техническое перевооружение как интенсивный путь технического развития предприятия. Интенсификация обновления активной части основных средств позволяет повысить конкурентоспособность выпускаемой продукции [1].

Работы многих отечественных и зарубежных ученых, среди которых: М. Г. Чумаченко, М. А. Виленский, П. А. Орлов, Д. М. Палтерович, Л. И. Нейкова, В. П. Александрова, П. Е. Беленький, О. В. Кантаева и другие, посвящены исследованию данной проблемы. Вместе с тем, остается нерешенным ряд вопросов. Например, отражение затрат на техническое перевооружение в бухгалтерском учете; возможность создания Фонда технического развития; комплексная оценка целесообразности и эффективности осуществления технических преобразований на предприятии; создание оптимальной структуры финансирования технического проекта развития. Эти направления должны быть адекватны современным условиям функционирования отечественных промышленных предприятий и отражать перспективы формирования возможностей выхода на новый технико-технологический уровень.

Техническое перевооружение – это качественное обновление активной части основных средств без существенных изменений их пассивной части. Его направления касаются, прежде всего совершенствования:

- 1) орудий труда (механизации и автоматизации производственных процессов, модернизации и замены морально устаревшего и физически изношенного оборудования);
- 2) предметов труда (повышение качества используемых и применение более прогрессивных видов сырья и материалов, а также вторичных энергетических и материальных ресурсов);
- 3) технологических процессов (использования прогрессивных и высокоэффективных технологических процессов);
- 4) методов организации и управления производством (оптимизация организации производства и управления).

Правильно выполненное техническое перевооружение помогает устранить "узкие места", улучшить организационную структуру производства и деятельности предприятия [2].

В процессе технического перевооружения создается техническая база, насыщенная новым прогрессивным и современным оборудованием. Экономический аспект технической политики, анализ принимаемых решений играет решающую роль в условиях кризиса. Соизмерение затрат и результатов тех или иных вариантов, качественная, а также количественная оценка последствий принимаемых решений существенно отражается на деятельности предприятия.

Прежде всего, необходимо выработать эффективные направления совершенствования производства, сформулировать основную роль такого совершенствования. Не оценив технического уровня средств труда, применяемых на предприятии, нельзя также разработать реально достижимый и в то же время максимально эффективный план его технического перевооружения [3].

Техническое совершенствование производства связано с дополнительными затратами на всех этапах создания и эксплуатации новой техники. Возрастание дополнительных затрат является одним из противоречий научно-технического прогресса, выражающихся в том, что дополнительные инвестиционные вложения, связанные с разработкой новой продукции, с их материализацией в виде новых средств труда, не совпадают по времени с дополнительным экономическим эффектом от внедрения технических новшеств. Величина этих затрат является дополнительной по отношению к текущим затратам, связанным с производством и эксплуатацией новой техники, то есть к затратам, отвечающим условиям ранее освоенного производства [4].

Оценка степени совершенства технической базы производства будет иметь реальный смысл только в том случае, если